

Finansdepartementet
postmottak@fin.dep.no

Vår dato 10.10.2007
Deres dato 28.06.2007
Vår referanse HES/kzf 95616
Deres referanse 06/4560 FM PCB

Høring: Gjennomføring av direktiv 2006/43/EF om revisjon

På bakgrunn av Norges forpliktelse til å gjennomføre det nye åttende selskapsdirektivet, støtter Næringslivets Hovedorganisasjon regler om å innføre revisjonsutvalg. Vi mener imidlertid at reglene ikke skal gå lenger enn det som er nødvendig etter direktivet.

Våre kommentarer til høringsnotatet gjelder i all hovedsak forhold ved revisjonsutvalget:

Punkt 7 om oppsigelse mv. av revisor

Vi er enige i at direktivet gjør det nødvendig å lovfeste artikkel 38 nr. 1. Det foreslåtte forbudet retter seg mot "selskapet". Vi er usikre på om dette er den beste løsningen for norske selskaper. Valg av revisor gjøres etter forslag fra styret – og etter de nye reglene på grunnlag av innstilling fra revisjonsutvalget. Generalforsamlingen begrunner ikke sine vedtak. Etter vår vurdering vil det derfor være mer treffende om forbudet rettet seg mot forslaget fra styret. På den måten vil det bli klarere hva som er grunnen til at revisor sies opp før tjenestetiden er ute, og langt på vei vil man også oppfylle begrunnelsesplikten omtalt i høringsnotatet punkt 7.4.

Videre mener vi at "tilstrekkelig grunn" i forslaget til asl./asal. § 7-2 tredje ledd ikke presist gjenspeiler direktivet artikkel 38 nr. 1 og den begrunnelsen som er angitt i høringsnotatet punkt 7.2. Etter vår oppfatning er "saklig grunn" mer treffende, når man i annet punktum likevel kvalifiserer grunnen. Vi viser til at den danske versjonen av direktivet kun viser til "begrundelse", og den svenske til "saklig grund". Et relevant eksempel kan være der selskapet er kjøpt opp, og den nye eieren ønsker samme revisor som i resten av konsernet. Dette vil utvilsomt være en "saklig" grunn, mens det er vanskeligere å vurdere om den er "tilstrekkelig", all den tid det ikke foreligger noen veiledning i forarbeidene.

Punkt 11.8 om norske foretak med offentlighetens interesse

Av flere grunner mener vi at gjennomføringen må begrenses til å omfatte minimumskravene i direktivet:

- Reglene om revisjonsutvalg er nye, og de er utelukkende begrunnet i EU-direktivet.
- Det er ikke (forsøkt) dokumentert at det i Norge er noe reelt behov for slike utvalg for alle de aktuelle foretakene.
- Reglene er ikke tilpasset eller laget særlig for norske forhold, slik norsk lovgivning vanligvis er.
- Innføring av revisjonsutvalg øker arbeidsbyrden både for foretakene og for tilsynsmyndighetene.
- For allmennaksjeselskaper har lovgivningen allerede regler om ansattes representasjon i styrer, om styremedlemmenes nasjonalitet/bosted og har nylig innført en regel om

kjønnsbasert styresammensetning. Reglene om ett uavhengig medlem med særlig kompetanse i revisjonsutvalg legger ytterligere føringer på eiernes valg av styremedlemmer, og vi mener dette er en grunn til å la reglene få minst mulig virkeområde.

- Den norske anbefalingen for eierstyring og selskapsledelse inneholder ikke noen anbefaling om etablering av revisjonsutvalg (i motsetning til for eksempel valgkomité). Som påpekt i høringsnotatet, er det i henhold til anbefalingen styret selv som bør "vurdere" behovet for et eget utvalg.
- I den undersøkelsen som er referert i høringsnotatet punkt 11.7, er en av hovedkonklusjonene at til og med de selskapene som har revisjonsutvalg neppe har tilstrekkelig bevissthet om bruken av dem.
- Som det fremgår nedenfor, har staten – som utformer rammevilkårene for en rekke *public interest* foretak – ikke fokusert revisjonsutvalg i sin eierstyring.

Vi støtter i hovedsak merknadene i høringsnotatet punkt 11.8 om hvilke selskaper som skal ha revisjonsutvalg, og vi mener at man ikke bør innføre revisjonsutvalg for flere selskaper enn det som er helt nødvendig etter direktivet.

Andre foretak som kan anses som *public-interest entities* kan – som det fremgår av høringsnotatet – selv velge å etablere revisjonsutvalg. Slike foretak har langt på vei eiere som ivaretar samfunnsmessige hensyn, og at disse eierne selv – eller styrene i selskapene – kan vurdere om det er hensiktsmessig med revisjonsutvalg. Revisjonsutvalg har ikke vært fokusert av Regjeringen eller staten i de omfattende arbeidene rundt eierstyring de seneste par årene; også dette taler for at man ikke bør pålegge noen omfattende bruk av slike utvalg. Vi mener derfor at revisjonsutvalg for *public interest* foretak er en sak for eierne.

Organisasjonsform er etter vår oppfatning uegnet som kriterium for plikten til å ha revisjonsutvalg. Vi støtter vurderingen om at ikke-børsnoterte foretak selv må kunne vurdere om de har behov for revisjonsutvalg eller ikke. Dette har også en side til kravet om at ett av styremedlemmene må være uavhengige.

Det er ikke dokumentert at samvirkeforetak er *public interest* foretak. Vi mener derfor at revisjonsutvalg er en eiersak også for slike foretak.

I høringsnotatet er det spørsmål om foretak med konsesjon eller som er under offentlig tilsyn bør pålegges å ha revisjonsutvalg fordi de er av interesse for offentligheten. Begrunnelsen skulle være at man dermed oppnår "særlig kontroll" med slike foretak. På bakgrunn av revisjonsutvalgets foreslåtte oppgaver mener vi at det ikke er noen nødvendig sammenheng mellom det man ønsker å oppnå med på den ene side konsesjons-/tilsynsordning og den annen side revisjonsutvalg. Dessuten understreker vi at revisjonsutvalgets oppgaver ikke er nye; som påpekt i høringsnotatet punkt 11.3 og direktivet artikkel 41 nr. 2, er det snakk om ansvar og oppgaver som styret har og fortsatt vil ha, jf. også uttalelsen på side 41 om utvalgets underordning til styret.

Vi støtter konklusjonen i punkt 11.8 om at revisjonsutvalg – for så vidt gjelder foretak av offentlighetens interesse – bare innføres der det ikke er valgfrihet etter direktivet.

Punkt 11.9 om unntak

Unntak for noterte datterselskaper

Vi støtter begrunnelsen for og forslaget om at børsnoterte datterselskaper unntas fra plikten til å ha et revisjonsutvalg.

Unntak for kredittinstitusjoner

Vi støtter ikke forslaget om at banker uten videre må ha revisjonsutvalg. Vi mener ”enhetlig regulering” ikke kan være noe avgjørende argument i denne sammenheng. Dessuten har banker kontrollkomité med de oppgaver som fremgår for eksempel av forretningsbankloven § 13 annet ledd. Selv om ikke alle disse oppgavene nødvendigvis overlapper et revisjonsutvalgs, er det nærliggende å anta at kontrollkomiteen langt på vei dekker det behov man ønsker å dekke med revisjonsutvalg, jf. også drøftelsen i høringsnotatet 11.8 om foretak av interesse for offentligheten.

Vi støtter forslaget om at finansieringsforetak ikke skal pålegges plikt til å ha revisjonsutvalg.

For kredittinstitusjoner som er omfattet av direktivet, artikkel 41 nr. 6 bokstav c) og d), mener vi at utgangspunktet i høringsnotatet bør speilvendes: Institusjonene bør i utgangspunktet ikke være pålagt plikt til å ha revisjonsutvalg, men loven kan inneholde en hjemmel for myndighetene til likevel å pålegge en slik plikt. Som nevnt ovenfor og som det fremgår av høringsnotatet og av direktivet, har reglene om revisjonsutvalg ikke betydning for styrets ansvar for forvaltningen mv. av foretaket. Vi kan derfor ikke slutte oss til uttalelsen i høringsnotatet på side 37 om at revisjonsutvalg i seg selv forutsetningsvis vil ”styrke reguleringen” av foretakene.

Unntak for forsikringsselskaper

Vi er ikke enige i uttalelsen i høringsnotatet på side 37 om at ”alle forsikringsselskaper bør være underlagt det samme regelverket når det gjelder organstruktur...”. Som i alle andre bransjer kan det være ulike behov for ulike selskaper, og så lenge man ikke har å gjøre med konkurranseparametre av betydning, bør reguleringen – så langt det lar seg gjøre – tvert i mot være tilpasset de reelle behovene.

Som ovenfor foreslår vi at forskriftshjemmelen speilvendes.

Unntak for datterselskap (kredittinstitusjoner og forsikringsselskaper)

Som det fremgår ovenfor, er vi ikke uten videre enige i uttalelsen i høringsnotatet på side 38 om ”å bedre kontrollen og styrke ivaretagelsen av den enkelte konsesjonspliktige virksomhets særlige interesser i forhold til resten av konsernet”. Mener man at disse forholdene ikke er tilstrekkelig regulert i dag, bør dette komme til uttrykk på en annen måte og med en mer omfattende begrunnelse, enn (i tilfelle) en ikke utredet innføring av pliktig revisjonsutvalg.

Adgangen til å la revisjonsutvalgets oppgaver ivaretas av styret

Vi støtter forslaget om at revisjonsutvalgets oppgaver kan ivaretas av styret så langt direktivet tillater det.

Vi støtter også forslaget om forskriftshjemmel for kredittinstitusjoner og forsikringsselskaper. Forslaget går imidlertid ut på at Kredittilsynet kan gi forskrift om at styret kan utføre revisjonsutvalgets oppgaver. Bakgrunnen for hjemmelen er beskrevet i høringsnotatet på side 38, og vi mener forskriften bør gå ut på at Kredittilsynet gir forskrift kun om *beregning* av kriteriene for hva som er små og mellomstore foretak.

Punkt 11.10 om regler om revisjonsutvalg

Etablering av revisjonsutvalg

Vi er enige i at

- revisjonsutvalget skal være et arbeidsutvalg for styret,
- plikten til å etablere revisjonsutvalg ikke trenger å være inntatt i foretakenes vedtekter og

- revisjonsutvalget skal velges av styret.

Medlemmer i revisjonsutvalget

Vi støtter forslaget om at medlemmene i revisjonsutvalget skal være medlemmer i styret. For øvrig har Norsk Utvalg for Eierstyring og Selskapsledelse (NUES) ikke gitt noen anbefaling om revisjonsutvalg, ut over at styret ”bør vurdere” bruk av styrekomiteer. Uttalelsene fra NUES om revisjonsutvalget er *kommentarer* til dette punktet.

Et moment som bør nevnes som relevant for vurderingen av kompetansen til minst ett av medlemmene i revisjonsutvalget, er foretakets art og virksomhet. Dette fremstår som temmelig åpenbart, men bør nevnes i odelstingsproposisjonen. Det er klart at ulike foretak har høyst ulik kompleksitet og ulikt innhold når det gjelder finansielle forhold og regnskapsforhold.

I høringsnotatet på side 40 gjengir man det generelle utgangspunkt i EU-kommisjonens anbefaling 2005/162/EF) punkt 13.1 om uavhengighet. Vedlegg II til denne anbefalingen angir faktorer i vurderingen, der forholdet til kontrollerende aksjeeiere er en av disse (bokstav d). Man bør merke seg at NUES’ gjeldende anbefaling ikke har denne faktoren med i sin oppregning (under kommentarene til punkt 8 i anbefalingen). Denne faktoren vil være praktisk viktig, og vi oppfordrer departementet til å omtale spørsmålet i proposisjonen. Dessuten bør man angi eksplisitt at eventuelle styremedlemmer fra den daglige ledelse ikke er uavhengige, og derfor ikke kan være medlem i revisjonsutvalget.

For øvrig mener vi det vil være en fornuftig løsning at uavhengighetskravet ikke defineres nærmere, men at NUES’ standard blir retningsgivende sammen med andre relevante fremtidige regler på området.

Nærmere om revisjonsutvalgets oppgaver

Etter direktivets artikkel 41 nr. 3 skal revisjonsutvalget avgi en innstilling til valg av revisor, jf. også lovutkastet § 7-7 bokstav e.

I høringsnotatet er det angitt at innstillingen skal avgis til styret ”eller direksjonen”. Det må være klart at ”direksjonen” i et norsk selskap ikke kan være adressat for en slik innstilling.

Revisjonsutvalgets innstillingsplikt er egentlig en plikt *for styret* til å innhente innstilling før det (forutsetningsvis) foreslår revisor for selskapets generalforsamling, jf. direktivet artikkel 41 nr. 3. Når revisjonsutvalget er et underutvalg av styret, kan styret instruere utvalget om å utarbeide innstilling. Etter vår oppfatning hører dette temaet systematisk hjemme for eksempel i allmennaksjeloven kapittel 6 avsnitt II eller kapittel 7 avsnitt I.

Et annet spørsmål gjelder adressaten for revisjonsutvalgets innstilling når selskapet har bedriftsforsamling, jf. allmennaksjeloven § 7-1 første ledd om bedriftsforsamlingens forslagsplikt. Når revisjonsutvalget er et underutvalg til styret, er det ikke naturlig at dette utvalget har noen funksjon overfor bedriftsforsamlingen. I NUES’ anbefaling er det i kommentarene til punkt 9 om styrets arbeid, angitt at bedriftsforsamlingen ”bør be om innspill fra revisjonskomiteen”. Det er ikke opplagt at dette bør være lovens ordning. Departementet bør vurdere om bedriftsforsamlingens forslagsrett/-plikt bør utgå. Vi har ikke gjennomgått de ordningene som gjelder for banker etc.

Til Kredittilsynets kommentar til direktivet artikkel 41 nr. 2 bokstav d) vil vi føye til at verken styret eller revisjonsutvalget har slik kontakt med revisor at man kan uten videre bedømme uavhengigheten med tanke på tilleggstjenester. Man må derfor understreke at revisor ikke bare må sørge for egen uavhengighet, men også må opplyse revisjonsutvalget om forhold som kan belyse uavhengigheten, jf. også forslaget til revisorloven § 5a-3.

Tilfeller der revisjonsutvalgets oppgaver ivaretas av styret

Etter vår mening bør uttrykket "foretakets administrasjon" i forslaget til allmennaksjeloven § 7-7 fjerde ledd erstattes med "selskapets ledelse". "Foretak" brukes ikke ellers i allmennaksjeloven. Henvisning til "ledelse" er etter vår mening bedre i samsvar med direktivet artikkel 41 nr. 1 annet avsnitt, se også EU-kommisjonens anbefaling 2005/162/EF del I nr. 2.3 og 2.4.

Når det ikke er lovregler for revisjonsutvalgets plikt til å føre protokoll, er det etter vår vurdering heller ingen grunn til å kreve noe slikt når styret opptrer som revisjonsutvalg. Det naturlige vil være – for både revisjonsutvalg og styret – å føre slike protokoller og referater som organene selv synes er hensiktsmessige.

Punkt 11.11 om revisorenes beretning om egen virksomhet

Vi antar at det er mer hensiktsmessig at kravene til åpenhetsrapporten fremgår av forskrift. Dette vil gjøre reglene enklere å endre i fremtiden.

Punkt 11.13 om gjennomføring i lovgivningen

Plikten til å etablere revisjonsutvalg

Vi støtter forslaget om at reglene om revisjonsutvalg tas inn i allmennaksjeloven. Andre selskaper enn allmennaksjeselskaper (og finansinstitusjoner mv.) bør reguleres av den nye forskriften om regulerte markeder (børsforskriften) 29. juni 2007. Reglene bør ikke utformes som opptakskrav, men som en løpende forpliktelse, på samme måte som i allmennaksjeloven.

Punkt 16.1 om endringer i revisorloven

- paragraf 5a-5

Departementet bør revurdere om utgangspunktet for toårsperioden – avgivelse av siste revisjonsberetning – er i samsvar med direktivet artikkel 42 nr. 3.

- paragraf 5a-2

Paragraf 5a-2 annet ledd bør vise til "Rapporten" i stedet for "Beretningen", jf. overskriften til paragrafen.

- paragrafene 10-2 og 10-3

Disse bestemmelsene kan etter vår vurdering mer hensiktsmessig plasseres i forskrift.

Punkt 16.7 om endringer i allmennaksjeloven

- paragraf 7-6

I tredje ledd nr. 2 kan det føyes til at det er balansesummen ved utgangen av regnskapsåret man sikter til. "Årlig" kan strykes i nr. 3.

- paragraf 7-7

I bokstav e – eller et annet sted – bør det fremgå hvem som er adressat for innstillingen.

- paragraf 7-8

I tredje punktum bør man bruke "Utvalget" i stedet for "Komiteen". Det samme gjelder i forslaget til finansvl. § 13-11c tredje punktum

Ikrafttredelse og overgangsbestemmelser

Vi ber departementet ta inn i odelstingsproposisjonen informasjon om hvordan man ser for seg ikrafttredelse. For så vidt gjelder revisjonsutvalg er vi opptatt av at man gir regler om ikrafttredelse som er praktikable for eksempel med tanke på valg av styremedlemmer (og indirekte ett medlem av revisjonsutvalget) på ordinær generalforsamling.

Med vennlig hilsen
NÆRINGSLIVETS HOVEDORGANISASJON
Juridisk Område

Ingebjørg Harto
Avdelingsdirektør

Halvor E. Sigurdson
Advokat